

رابطه میان مدیریت دانش مرتبط با زلزله و عوامل اجتماعی تاب آوری (مطالعه: داوطلبان آموزش دیده محله سرآسیاب کرمان) *

سید سجاد حسینی^۱، حسن صفرنیا^۲ و محمد مهدی پورسعید^۳

۱. کارشناسی ارشد مدیریت بحران، دانشکده مدیریت دانشگاه شهید باهنر کرمان؛ کرمان. ایران: (نویسنده مسول) hossini3776@gmail.com

۲. عضو هیأت علمی دانشکده مدیریت و اقتصاد. گروه مدیریت دانشگاه شهید باهنر کرمان؛ کرمان؛ ایران: Safarnia@uk.ac.ir

۳. عضو هیأت علمی دانشکده مدیریت و اقتصاد. گروه مدیریت دانشگاه شهید باهنر کرمان؛ کرمان؛ ایران PourSaeed.mohammadmehdi@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: امروزه دولت‌ها و جوامع در تلاشند تا با ارتقای تاب آوری در برابر بلایای طبیعی از جمله زلزله، شرایط را برای بهبود زندگی در مناطق دارای خطر افزایش دهند. در این راستا، مرکز مطالعات و مدیریت بحران شهرداری کرمان با توجه به زلزله‌خیز بودن این شهر و لزوم تاب آوری ساختن جوامع محلی، برای برگزاری آموزش‌های محلی خود در سطح شهرستان گام‌هایی اساسی برداشته است. **روش:** این تحقیق که از نظر نوع هدف، کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، توصیفی-پیمایشی و از نظر نوع روش نیز، همبستگی می‌باشد، در محله سرآسیاب کرمان انجام شده است. پرسشنامه‌های مورد استفاده در این تحقیق، محقق ساخته هستند که روایی آنها پس از اصلاحیات و پیشنهادها لازم، مورد تأیید اساتید و متخصصین مربوطه قرار گرفته است. علاوه بر این پایایی سؤالات به روش آلفای کرونباخ مقادیر قابل قبولی را نشان داد که در نهایت به روش تصادفی ساده بین اعضای نمونه در محله سرآسیاب کرمان توزیع شدند. برای تأیید یا رد فرضیات تحقیق از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و برای مقایسه میانگین متغیرها از آزمون تی تک نمونه‌ای، آزمون آنوا و آزمون توکی استفاده گردید. **یافته‌ها:** نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، رابطه مثبت و معناداری را بین مدیریت دانش مرتبط با زلزله و عوامل اجتماعی تاب آوری نشان داد. علاوه بر این فرضیات فرعی نیز مورد تأیید قرار گرفتند. همچنین، مقایسه میانگین متغیرهای مورد نظر در این تحقیق، در بین گروه‌های جنسی، سنی و تحصیلی نشان داد که میانگین مدیریت دانش و عوامل اجتماعی تاب آوری در بین گروه‌های جنسی تفاوت ندارد اما بین گروه‌های سنی و تحصیلی متفاوت است، که برای مشاهده این تفاوت‌ها از آزمون توکی استفاده شده است. **نتیجه‌گیری:** با توجه به نتایج تحقیق و نقش دانش در ارتقای تاب آوری، پیشنهاد می‌گردد تا سازمان‌های متولی مدیریت بحران؛ از جمله مراکز مطالعاتی و هلال احمر؛ با توجه به غیرقابل پیش‌بینی بودن زلزله، برنامه و کلاس‌های آموزشی خود را در سطح اجتماعات محلی با هدف ارتقای تاب آوری، بیش از پیش تقویت نمایند.

واژه‌های کلیدی: مدیریت دانش، تاب آوری، عوامل اجتماعی تاب آوری، زلزله، بلایای طبیعی، محله سرآسیاب کرمان

◀ **استناد فارسی (شبه APA، ویرایش ششم ۲۰۱۰):** حسینی، سیدسجاد؛ صفرنیا، حسن؛ پورسعید، محمد مهدی (پاییز، ۱۳۹۵)، رابطه میان مدیریت دانش مرتبط با زلزله و عوامل اجتماعی تاب آوری (مطالعه: داوطلبان آموزش دیده محله سرآسیاب کرمان). *فصلنامه دانش پیشگیری و مدیریت بحران*، ۶ (۳)، ۲۷۳-۲۸۳.

The Relationship between Knowledge Management Related to Earthquake and Social Factors of Resiliency (Case Study: Trained Volunteers in Neighborhood of Sarasiab in Kerman)

Seyed Sajad Hosseini¹, Hasan Safarnia² & Mohamad Mehdi Poursaeed³

Masters of Disaster Management at Shahid Bahonar University, Kerman.

Associate Professor and Faculty member at Shahid Bahonar University, Kerman.

Faculty member at Shahid Bahonar University, Kerman.

Abstract

Background and objective: Today, governments and communities are trying to improve the conditions for life in risk areas, by improving resilience to natural disasters such as earthquakes. In this regard, Disaster Management and Studies Center of Kerman Municipality due to the Seismicity of the city and the need to build local communities resilient has taken fundamental steps to hold their local education across the city.

Method: This study which is functional in terms of purpose, descriptive- survey in terms of data collection and correlation in terms of methodology, was carried out in the neighborhood of Sarasiab in Kerman. The questionnaires used in this study were researcher made and their validity was confirmed by relevant professors and experts after necessary amendments and suggestions. In addition, reliability of questions showed acceptable values by Cronbach's alpha method that finally was distributed randomly among the sample members in the neighborhood of Sarasiab in Kerman. The Pearson correlation coefficient was used to confirm or reject the hypotheses and to compare the average of variables were used the single-sample T-Test, ANOVA test and Tukey test.

Findings: The results of the Pearson correlation coefficient showed a significant and positive relationship between knowledge management related to the earthquake and social factors of resiliency. Additionally, sub-hypotheses were confirmed. Also, the mean comparison of the variables between groups in gender, age and education in this study showed that there is no difference between the genders in the average of knowledge management and social factors of resiliency, but it is different between age and education groups which for viewing these differences were used Tukey test.

Conclusion: According to the results of this study and the role of knowledge in promoting resiliency, recommended that the organizations in charge of disaster management including research centers and Red Crescent, according to the unpredictability of earthquakes, strengthen the programs and educational classes at the community level to promote resiliency.

Keywords: Knowledge Management, Resiliency, Social Factors of Resiliency, Earthquake, Natural Disasters, Neighborhood of Sarasiab in Kerman

► **Citation (APA 6th ed.):** Hosseini, S.S. Safarnia, H. Poursaeed M. (2016, Fall). The Relationship between Knowledge Management Related to Earthquake and Social Factors of Resiliency (Case Study: Trained Volunteers in Neighborhood of Sarasiab in Kerman). *Disaster Prevention and Management Knowledge Quarterly (DPMK)*, 6(3), 273-283.

مقدمه

به هنگام وقوع زلزله به علت ناپایداری فضاهای شهری در برابر زلزله و عدم آمادگی کافی مردم، در مدت زمان کوتاهی، آسیب‌های فیزیکی گوناگونی دیده می‌شود که خود سبب ایجاد آسیب‌های جانی، مالی و عملکردی (تابعی از میزان آسیب عناصر و فضاهای شهری و ارزش عملکردی آنان است) و در نهایت آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی و از کار افتادن سیستم شهری می‌شود (مطهری و بهتاش؛ ۱۳۹۴: ۱۱).

از آن جا که وقوع مخاطراتی مانند زلزله همواره امکان‌پذیر است، فقط از طریق برنامه‌ریزی صحیح و استفاده از شیوه‌ها و ابعاد جدید مدیریتی می‌توان از پیامدهای گوناگون و آسیب‌ها و خسارت‌های ناشی از آن‌ها کاست (پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱۵). در این راستا، برخی معتقدند تمرکز بر مقاوم‌سازی ساختمان‌ها، بهترین راه برای مقابله با زلزله و کاهش اثرات سوء آن است، ولی بایست در نظر داشت که این مهم به تنهایی و بدون آمادگی ذهنی و جسمی ساکنان یک جامعه رخ نخواهد داد. در زمان وقوع هر بحرانی، در صورتی که جامعه هدف آن بحران، آمادگی ذهنی برای مقابله با آن بحران را داشته باشند، حجمی عظیم از اغتشاشات و بی‌نظمی‌ها بعد از بحران کاهش می‌یابد. بنابراین در کنار آماده‌سازی کالبد یک شهر برای رویارویی با بحران، لازم است ساکنان عادی نیز آموزش‌های لازم برای آن را ببینند تا با قبول شرایط بوجود آمده، اولین گام‌ها را برای حفظ زندگی خود و اطرافیان و بعد از آن، بهسازی جامعه بحران زده بردارند (نیکمردنمین و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۶). با این حال گر چه راهی برای خنثی کردن تمامی اثرات منفی سوانح وجود ندارد، اما می‌توان اقداماتی را برای کاهش اثرات بحران انجام داد. بدون شک دانش مرتبط با راهبردهای مدیریت سوانح همراه با اقدام و آموزش مناسب می‌تواند تلاش‌ها و برنامه‌ریزی‌ها برای کاهش خسارات ناشی از سوانح را پشتیبانی کند (کریستانی سنویرانته و همکاران، ۱۳۹۰، ۲۸۴). بنابراین می‌توان چنین گفت که مدیریت بحران به منظور گذار از مشکلات و رفع آسیب‌های ایجاد شده در محیط و مواجه شدن با شرایط خاص و جدید، ویژگی‌های خاصی را می‌طلبد که در این بین مدیریت دانش یکی از مهمترین خصیصه‌هایی است که می‌تواند به مدیران کمک نماید (اخوان و درویشزاده، ۱۳۹۰، ۱۴۴).

بعبارتی مدیریت بحران بعنوان علمی تخصصی و کاربردی، مستلزم

برخورداری از مهارت‌ها، ابزارها و عوامل گوناگونی است که یکی از مهمترین آن‌ها دانش است و مدیریت آن می‌تواند نقش مهمی در حصول اطمینان از توان و قابلیت دستیابی به اطلاعات موثق و قابل اتکا برای مدیریت سوانح به ویژه زمانی که به آن نیاز داریم ایفا نماید (کریستانی سنویرانته و همکاران، ۱۳۹۰، ۲۷۹). در واقع مدیریت دانش قصد دارد تا دسترسی به دانشی که پیوسته در حال تغییر است، دانش ضمنی و دانش عینی در اذهان افراد را فراهم کند و با ایجاد خرد توانایی در نوآوری و قدرت مقابله با بحران‌ها را افزایش دهد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲). همچنین در تأیید مطلب فوق می‌توان به بازنگری راهبرد یوکوهاما و برنامه اقدام برای دنیای امن‌تر، اشاره نمود که از جمله چالش‌ها و شکاف‌های موجود در آن مربوط به مدیریت دانش و آموزش بود (جعفری، ۱۳۹۳).

شایان ذکر است که زیستن در بستر مخاطره‌آمیز طبیعی، لزوماً بمعنای خسارت‌بار بودن و آسیب‌پذیری نیست، بلکه فقدان تاب‌آوری و میزان شناخت و ادراک جمعیت مستقر در درجه، نوع و نحوه مخاطره‌آمیز بودن سبب ایجاد خسارت است (پورطاهری و همکاران؛ ۱۳۹۰: ۳۵). بحث اصلی رویکرد تاب‌آوری این است که پس از هر اختلال اجتماعی یا محیطی، رابطه بین محیط و انسان تغییر می‌کند، دانش جدید توسعه یافته و تعادل مجدد برقرار می‌شود. بنابراین تاب‌آوری بطور گسترده‌ای به ظرفیت دانش برای یادگیری با جذب اطلاعات جدید وابسته است (ویکتوریا^۱ و همکاران، ۲۰۱۴، ۲۲۳). بگونه‌ای که هدف اصلی از نگهداری دانش، دستیابی به تاب‌آوری و توانایی سازمان برای اقدام اثربخش تحت شرایط استرس‌زا است، لذا دانش عضوی حیاتی برای تاب‌آوری می‌باشد (گودوین^۲ و همکاران، ۲۰۱۳، ۱۱۱). این نقش تا حدی است که در ادبیات مربوط به تاب‌آوری، تبادل دانش اغلب نوشداری است برای ایجاد نتایج، رفتارها و اعمال پایدار (اولی^۳ و همکاران، ۲۰۱۲: ۲).

از طرفی، با توجه به اهمیت تاب‌آوری و همچنین نقش بسزای دانش و مدیریت آن در ارتقای سطح تاب‌آوری؛ و از طرف دیگر از آن جا که شهر کرمان به لحاظ نسبی بودن خطر زلزله نیز در سطح

1. Victoria Reyes-Garcia
2. Godwin
3. Evely

با وجود تعاریف متعدد و عدم توافق بر یک تعریف واحد برای دانش و مدیریت دانش، نکته قابل تأمل در ارتباط با مدل‌های مدیریت دانش این است که اکثر این مدل‌ها از نظر محتوایی تقریباً مشابه هستند اما دارای فازها و ترتیبات متفاوتی می‌باشند (اللهمی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۸). گلد^۲ و همکارانش (۲۰۰۱) به منظور دستیابی به فرایندی قابل قبول، با بررسی مدل‌های قبلی، فرایندهای مدیریت دانش را در چهار بعد گسترده گروه‌بندی نموده و مدیریت دانش را هرگونه فرایند یا عمل کسب، ذخیره‌سازی، اشتراک و کاربرد دانش تعریف کرده‌اند که این فرایندها، قابلیت‌هایی حیاتی هستند یا عبارتی پیش‌شرط‌هایی برای مدیریت دانش مؤثر می‌باشند (به نقل از اللهمی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۹؛ عدلی، ۱۳۸۴: ۱۶۷؛ گودوین^۳ و همکاران، ۲۰۱۳: ۱۰۷). از آنجا که تعریف ارائه شده از سوی گلد و همکارانش به شرح مقاصد مدیریت دانش می‌پردازد، لذا یکی از بهترین تعاریف برای مدیریت دانش می‌باشد (نادی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۰۹).

تاب‌آوری اجتماعی: تاب‌آوری به این معناست که جامعه قادر به تحمل سوانح طبیعی شدید بدون آنکه دچار خسارات عمده، آسیب‌ها یا کاهش کیفیت زندگی شود و همچنین بدون دریافت کمک زیاد از بیرون، باشد (رضایی، ۱۳۹۲: ۲۶). در واقع تاب‌آوری در برابر آسیب‌پذیری، بیشتر بر جنبه‌های مثبت تأکید دارد و امروزه دولت‌ها و جوامع تلاش می‌کنند تا با ارتقای تاب‌آوری در برابر بلایای طبیعی شرایط را برای بهبود زندگی در مناطق دارای خطر افزایش دهند (رمضان‌زاده‌لبسویی و بدری، ۱۳۹۳: ۱۱۰). عبارت دیگر، تاب‌آوری، توانایی سیستم اجتماعی برای پاسخگویی و بازیافت از بلایا می‌باشد و شامل شرایط ذاتی می‌شود که به سیستم اجازه می‌دهد که تأثیرات حادثه را جذب و بر آن‌ها غلبه کند. تاب‌آوری در واقع نه تنها ظرفیت سیستم است برای بازگشت به حالتی که قبل از اغتشاش سیستم بود، بلکه ارتقاء سیستم از طریق یادگیری و انطباق نیز می‌باشد (مطهری و بهتاش، ۱۳۹۴: ۱۸). بنابراین جامعه تاب‌آور جامعه‌ای است که توانایی تحمل شوک‌ها و ضربه‌های وارد شده از خطر را داشته باشد، بگونه‌ای که آن خطر را به سوانح تبدیل نشوند. علاوه بر این توانایی یا ظرفیت بازگشت به حالت عادی در زمان و

بسیار زیاد درجه‌بندی شده است (کمیته دائمی بازنگری آیین نامه طراحی ساختمان‌ها در برابر زلزله، ۱۳۹۳، ۱۶۲)، به سبب بافت سنتی ساختمان‌سازی نیز مستعد آسیب‌پذیری بالایی است، لذا با توجه به ضرورت احساس شده هدف از انجام این تحقیق رابطه میان مدیریت دانش مرتبط با زلزله و تاب‌آوری اجتماعی در بین داوطلبان آموزش دیده محله سرآسیاب کرمان می‌باشد. بدین منظور ابتدا به ادبیات نظری مربوطه و سپس پیشینه پژوهش و در ادامه به روش تحقیق و نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها و نهایتاً نتیجه‌گیری پرداخته خواهد شد.

مدیریت دانش: مدیریت دانش مفهومی میان‌رشته‌ای است و تأکید آن بر دانش، آن را از سایر رویکردهای مدیریتی متمایز می‌کند. بنابراین بدون این تأکید، مدیریت دانش صرفاً یک مفهوم بازیافته و تکراری موضوع مدیریت می‌شود و بدون توضیح روشن دانش، بحث مدیریت دانش از هدف خود دور می‌افتد. لذا دانش، هویت و ماهیت مدیریت دانش را تشکیل می‌دهد (عدلی، ۱۳۸۴: ۱). پس لازم است قبل از پرداختن به موضوع مدیریت دانش، در ابتدا به تعریف دانش پرداخته شود. با وجود اینکه اجماعی در مورد ماهیت دانش حاصل نشده است، اندیشمندان مختلف، از دیدگاه‌های متفاوتی دانش را تعریف کرده‌اند. برخی دانش را بر مبنای کارکرد آن و برخی دیگر آن را با توجه به چگونگی شکل‌گیری‌اش تعریف کرده‌اند. برخی دیگر نیز با دیدگاه‌های دیگر، دانش را تعریف کرده‌اند (خمسه و قضاتی، ۱۳۹۳: ۲).

دانش ترکیبی است از داده‌هاست و شامل دانش رسمی، الگوها، قوانین، برنامه‌ها، رویه‌ها، مهارت‌ها و تجربه افراد است (موسوی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۳).

علاوه بر این مدیریت دانش نیز مفهومی است که برای آن تعاریف زیادی ارائه گردیده است و بدلیل فقدان تعریفی مشخص از دانش، توافقی بر تعاریف ارائه شده برای آن وجود ندارد (عدلی، ۱۳۸۴: ۴۴).

فرایندی است که به سازمان‌ها کمک می‌کند تا مهم‌ترین مهارت‌ها و اطلاعات مورد نیاز را برای انجام فعالیت‌هایشان انتخاب، سازماندهی و توزیع کنند و انتقال دهند (گوپتا و مک‌دانیل^۱، ۲۰۰۲: ۵۶).

2. Gold
3. Godwin

1. Gupta and McDaniel

پس از سانحه را داشته باشد (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۷).
 در جامعه علمی اجماع کلی وجود دارد که تاب‌آوری مفهومی چندجانبه است و شامل ابعاد اجتماعی، اقتصادی، نهادی، کالبدی-محیطی می‌باشد (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۹). بنابراین تاب‌آوری اجتماعی یکی از مؤلفه‌های اصلی جامعه تاب‌آور است که ظرفیت‌های مختلف اجتماعی برای جامعه به منظور رسیدگی به اثرات حاصل از مخاطره را به تصویر می‌کشد. شهر بدون سیستم‌های اجتماعی تاب‌آور به شدت آسیب‌پذیر است (نیکمردنمین و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۵). در اصطلاح، تاب‌آوری اجتماعی عبارتست از ظرفیت ذاتی اجتماعی (گروه یا جامعه) برای «جهش به عقب» یا پاسخ مثبت به دشواری‌ها. و اما بطور خاص می‌توان گفت که تاب‌آوری اجتماعی فهم داشتن سه ویژگی در پاسخ به بلایای طبیعی است که عبارتند از: پایداری^۱، بازسازی^۲ و خلاقیت^۳. جامعه‌ای که در سطح بالایی از تاب‌آوری قرار دارد این سه ویژگی را داراست (بریگیت و پاتریک^۴، ۲۰۰۷: ۱۷-۱۶). و ظرفیت افراد برای یادگیری از تجارب و شرکت آگاهانه در یادگیری در تعامل با محیط اجتماعی و فیزیکی را در نظر می‌گیرد که از تفاوت ظرفیت اجتماعی، در واکنش مثبت نشان دادن، انطباق با تغییرات و حفظ رفتار سازگارانه و بازیافتی یافتن از سوانح بدست می‌آید (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۱-۲۶).

سرمایه اجتماعی و فرهنگ، مشارکت عمومی، پوشش بهداشت و سلامت، آگاهی، نگرش به خطر، درک محلی از خطر، کیفیت زندگی و نیازهای ویژه، سن و مهارت (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۱).

پیشینه

در ارتباط با تحقیقات داخلی و خارجی انجام شده، می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

وزین (۱۳۸۶) نقش دانش بومی را در کاهش بلایای طبیعی مورد مطالعه قرار داده بود، و اذعان نموده است که دانش بومی نقش بسزایی در کاهش آسیب‌ها و بهبود بازسازی دارد. البته در این تحقیق به نقش مدیریت دانش و رابطه آن با تاب‌آوری اشاره‌ای نشده است.

اخوان و درویش‌زاده (۱۳۹۰) به منظور آرایه چارچوبی برای مدیران سازمان‌ها به جهت مدیریت بحران‌های پس از زلزله بر مکاتب مدیریت دانش ایرل تأکید نمودند و به این نتیجه دست یافتند که مکاتب مذکور می‌توانند نقش مؤثری در جهت کنترل بحران‌های پس از زلزله داشته باشند. این تحقیق با وجود تأکید بر مدیریت دانش، به رابطه آن با تاب‌آوری نپرداخته است.

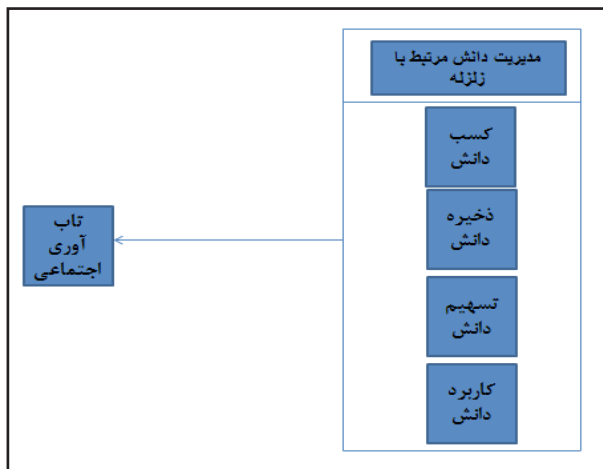
نیکمردنمین و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای پس از مطرح کردن شاخص‌های بعد اجتماعی تاب‌آوری، به ارزیابی هر یک از آن‌ها در منطقه مورد مطالعه پرداخته است. این تحقیق نیز به موضوع مدیریت دانش و یا نقش آن در ارتقای تاب‌آوری اجتماعی هیچ اشاره‌ای نداشته است و صرفاً شاخص‌های تاب‌آوری اجتماعی را ارزیابی کرده‌اند.

اهمیت تاب‌آوری اجتماعی بدان سبب است که در هنگام بروز یک سانحه و پس از آن، نقش اجتماع ساکن در محیط، بسیار زیاد و تأثیرگذار است. هر اندازه که ابعاد کالبدی و مدیریتی یک محیط آمادگی رویارویی با خطر را داشته باشند، تا زمانی که ساکنین آن محیط آماده نباشند، احتمال تداوم آشوب و هرج و مرج وجود خواهد داشت. اینکه افراد یک جامعه در برابر بروز بلا، چه واکنشی از خود نشان می‌دهند، نیازمند بررسی است، چنانچه فرد نتواند سانحه رخ داده را بعنوان رویدادی که اتفاق افتاده، قبول کند و خود را با شرایط موجود هماهنگ کند، عملاً دیگر تدابیر کالبدی و مدیریتی چندان کارا نخواهد بود (نیکمردنمین و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۲). بنابراین خصوصیات اجتماعی ساکنان یک منطقه می‌تواند آن را نسبت به

1. resistance
2. recovery
3. creativity
4. Brigit and Patrick

فرضیات فرعی:

۱. بین کسب دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.
۲. بین ذخیره دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.
۳. بین تسهیم دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.
۴. بین کاربرد دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش

این تحقیق از نظر نوع هدف، کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، توصیفی-پیمایشی (مقطعی) و روش آن نیز از نوع همبستگی است. هدف اصلی نیز سنجش روابط بین متغیرها و در صورت رابطه بین متغیرها، مشخص شدن حد و اندازه آنهاست. به منظور جمع‌آوری داده‌ها، از دو پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است:

۱. پرسشنامه مدیریت دانش (در چهار بعد: کسب، ذخیره، تسهیم و کاربرد دانش)
۲. پرسشنامه تاب‌آوری اجتماعی.

برای سنجش میزان مناسب بودن ابزار اندازه‌گیری، باید دو مؤلفه‌ی روایی و پایایی را مورد سنجش قرار داد. روایی سؤالات پرسش‌نامه، پس از تدوین و تغییرات لازم و اصلاحات پیشنهادی از سوی متخصصین مربوطه تأیید واقع شود. علاوه بر این،

عزمی و همکاران (۱۳۹۴) بر نقش و جایگاه دانش بومی در مدیریت مخاطرات طبیعی پرداختند و به این نتیجه دست یافتند که نقش دانش بومی در مدیریت مخاطرات بیشتر از دانش نوین است. در این مطالعه نقش مدیریت دانش بوضوح مشاهده نمی‌شود، همچنین به رابطه دانش بومی و یا نوین با تاب‌آوری اشاره‌ای نشده است.

سن و ویراتن و همکاران (۲۰۱۰) با مطالعه ادبیات مربوطه و همچنین از طریق مصاحبه با متخصصین مدیریت بلایای طبیعی، به شناسایی عوامل کلیدی در زمینه مدیریت بلایای طبیعی از دیدگاه متخصصین و مدیران پرداختند. اما نقش مدیریت دانش و رابطه آن با تاب‌آوری بطور مشخص مشاهده نمی‌شود.

همچنین اریک و همکاران (۲۰۱۲) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که دانش بومی و سیستم تسهیم دانش می‌توانند نقشی حیاتی در ارتقای سطح تاب‌آوری اجتماعی-زیست‌محیطی داشته باشند. این تحقیق علاوه بر این که به موضوع دانش بومی پرداخته است بلکه سایر فرایندها مدیریت دانش (کسب، ذخیره و کاربرد دانش) را در نظر نگرفته است.

گودوین و همکاران (۲۰۱۳) رابطه مدیریت دانش؛ با فرایندهایی مشابه با فرایندهای مدیریت دانش در این تحقیق؛ را با تاب‌آوری سازمانی مورد مطالعه قرار دادند. در ارتباط با این تحقیق نیز لازم به ذکر است که این رابطه را در سازمان‌های تولیدی مورد مطالعه قرار داده‌اند و نه در ارتباط با بلایای طبیعی.

با توجه به اینکه تحقیقات صورت گرفته نقش دانش و مدیریت آن را در مدیریت بلایای طبیعی و همچنین ارتقای تاب‌آوری، یا در نظر نگرفته یا بصورت جزئی در نظر گرفته‌اند، این تحقیق بطور مشخص رابطه میان مدیریت دانش مرتبط با زلزله و تاب‌آوری را در بین داوطلبان آموزش دیده محله سرآسیاب کرمان مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهد. بر این اساس فرضیات این تحقیق در قالب مدل مفهومی شکل ۱، به شرح زیر می‌باشند:

فرضیه اصلی:

بین مدیریت دانش مرتبط با زلزله و عوامل اجتماعی تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه اصلی: بین مدیریت دانش مرتبط با زلزله و عوامل اجتماعی تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۲. خروجی ضریب همبستگی پیرسون برای آزمون رابطه بین مدیریت دانش مرتبط با زلزله و عوامل اجتماعی تاب‌آوری

متغیر آزمون	عوامل اجتماعی تاب‌آوری				وضعیت فرضیه
	ضریب همبستگی پیرسون	معناداری	تعداد	وجود رابطه	
مدیریت دانش مرتبط با زلزله	۰/۷۱۴	۰/۰۰۰	۱۰۳	دارد	تأیید مستقیم

فرضیات فرعی:

بین کسب دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۳. خروجی ضریب همبستگی پیرسون برای آزمون رابطه بین کسب دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری

متغیر آزمون	عوامل اجتماعی تاب‌آوری				وضعیت فرضیه
	ضریب همبستگی پیرسون	معناداری	تعداد	وجود رابطه	
کسب دانش	۰/۵۸۵	۰/۰۰۰	۱۰۳	دارد	تأیید مستقیم

بین ذخیره دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۴. خروجی ضریب همبستگی پیرسون برای آزمون رابطه بین ذخیره دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری

متغیر آزمون	عوامل اجتماعی تاب‌آوری				وضعیت فرضیه
	ضریب همبستگی پیرسون	معناداری	تعداد	وجود رابطه	
ذخیره دانش	۰/۶۵۱	۰/۰۰۰	۱۰۳	دارد	تأیید مستقیم

بین تسهیم دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

برای سنجش پایایی سؤالات پرسش‌نامه از روش آلفای کرونباخ با کمک نرم‌افزار SPSS استفاده شود. همانطور که در جدول شماره ۱، مشاهده می‌کنید، آلفای کرونباخ برای هر یک از متغیرها مقادیر قابل قبولی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. خروجی آزمون پایایی آلفای کرونباخ

متغیرهای تحقیق	تعداد گویه‌ها	میزان پایایی
کسب دانش	۵	۰/۸۶۴
ذخیره دانش	۵	۰/۸۵۰
تسهیم دانش	۵	۰/۸۳۸
کاربرد دانش	۴	۰/۸۶۵
عوامل اجتماعی تاب‌آوری	۷	۰/۸۹۳

این تحقیق بدلیل استقبال بیشتر ساکنین محله سرآسیاب از آموزش‌های مرکز مطالعات و مدیریت بحران کرمان به نسبت سایر محلات در بین داوطلبان آموزش دیده محله سرآسیاب کرمان انجام شده است که جامعه آماری شامل تمامی داوطلبان آموزش دیده ساکن در محله سرآسیاب می‌باشد (۱۴۰ نفر) و طبق جدول مورگان تعداد ۱۰۳ نفر از آنان بعنوان نمونه انتخاب شدند، که پرسش‌نامه‌ها به صورت تصادفی ساده بین اعضای نمونه توزیع شد.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از این پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

از مجموع ۱۰۳ پاسخگو در این تحقیق، ۴۶ نفر (۴۴/۷ درصد) مرد و ۵۷ نفر (۵۵/۳ درصد) زن هستند. دامنه سنی پاسخگویان بدین صورت است که، ۳۳ نفر (۳۲ درصد) از بین پاسخگویان کمتر از ۲۵ سال، ۴۴ نفر (۴۲/۷ درصد) بین ۲۵-۳۵ سال، ۲۱ نفر (۲۰/۴ درصد) بین ۳۵-۴۵ سال و ۵ نفر (۴/۹ درصد) بالاتر از ۴۵ سال می‌باشند و از نظر سطح تحصیلات ۲۶ نفر (۲۵/۲ درصد) زیر دیپلم، ۲۵ نفر (۲۴/۳ درصد) دیپلم، ۱۹ نفر (۱۸/۴ درصد) فوق دیپلم، ۲۷ نفر (۲۶/۲ درصد) لیسانس و ۶ نفر (۵/۸ درصد) فوق لیسانس و بالاتر می‌باشد.

به منظور بررسی روابط بین متغیرها و آزمون فرضیه‌های اصلی و فرعی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج هر یک از فرضیات در جداول زیر آمده است.

مقدار $t \text{ sig}$ بیشتر از $0/05$ است ($0/697$) که نشان می‌دهد تفاوت معناداری بین میانگین مدیریت دانش مرد و زن وجود ندارد.

سن (آزمون تحلیل واریانس یک طرفه)

جدول ۸. خروجی آزمون آنوا برای مقایسه میانگین مدیریت دانش در گروه‌های سنی

مقدار معناداری	F	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع مجزورات	منبع تغییرات	متغیر
/۰۲۶	۳/۲۱۹	۴۰۹/۲۱۰	۳	۱۲۲۷/۶۲۹	بین گروهی	مدیریت دانش
		۱۲۷/۱۳۱	۹۹	۱۲۵۸۵/۹۲۴	درون گروهی	

بررسی نشان می‌دهد که سن بر مدیریت دانش اثر دارد، زیرا معنی‌داری کمتر از $0/05$ شده است، عبارتی سن بر مدیریت دانش تأثیرگذار است، بنابر این برای مشاهده این اختلاف بایستی از آزمون توکی استفاده نمود.

جدول ۹. خروجی آزمون توکی برای مقایسه میانگین مدیریت دانش در گروه‌های سنی

گروه‌های سنی	بالاتر از ۴۵ سال	۳۵ تا ۴۵ سال	۲۵ تا ۳۵ سال	کمتر از ۲۵ سال
		-	/۹۶۲	/۸۶۸
بالاتر از ۴۵ سال	-	/۹۶۲	/۸۶۸	/۶۰۳
۳۵ تا ۴۵ سال	/۸۶۸	-	/۱۱۰	/۷۴۶
۲۵ تا ۳۵ سال	/۹۶۲	/۱۱۰	-	/۱۰۱۸
کمتر از ۲۵ سال	/۶۰۳	/۸۶۸	/۹۶۲	-

نتایج حاصل از آزمون توکی نشان می‌دهد که بین گروه‌های سنی کمتر از ۲۵ سال با ۳۵ تا ۴۵ سال میانگین مدیریت دانش تفاوت معناداری را نشان می‌دهد، زیرا که مقدار معناداری کمتر از $0/05$ و برابر با $0/۱۸$ است. مقدار معناداری بین سایر گروه‌های سنی بیانگر اینست که از نظر مدیریت دانش، میانگین‌ها تفاوت معناداری وجود ندارد.

تحصیلات (آزمون تحلیل واریانس یک طرفه)

جدول زیر نشان می‌دهد که تحصیلات بر مدیریت دانش اثر دارد، زیرا معنی‌داری کمتر از $0/05$ شده است، عبارتی تحصیلات بر مدیریت دانش تأثیرگذار است.

جدول ۵. خروجی ضریب همبستگی پیرسون برای آزمون رابطه بین تسهیم دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری

وضعیت فرضیه	عوامل اجتماعی تاب‌آوری				متغیر آزمون
تأیید	نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معناداری	ضریب همبستگی پیرسون
	مستقیم	دارد	۱۰۳	/۰۰۰	
تسهیم دانش					/۶۸۶

بین کاربرد دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۶. خروجی ضریب همبستگی پیرسون برای آزمون رابطه بین کاربرد دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری

وضعیت فرضیه	عوامل اجتماعی تاب‌آوری				متغیر آزمون
تأیید	نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معناداری	ضریب همبستگی پیرسون
	مستقیم	دارد	۱۰۳	/۰۰۰	
کاربرد دانش					/۵۶۰

جدول مربوط به آزمون فرضیات تحقیق نشان می‌دهد که ضریب همبستگی پیرسون برای هر یک از فرضیات در سطح $0/01$ درصد معنادار است و بیانگر رابطه مثبت و معنی‌دار می‌باشد. در ادامه به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده، به مقایسه میانگین مدیریت دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری بین گروه‌های جنسی، سنی و تحصیلی پرداخته شده است.

مدیریت دانش

جنسیت (آزمون تی)

جدول ۷. خروجی آزمون تی برای مقایسه میانگین مدیریت دانش در گروه‌های جنسی

درجه آزادی	T sig	معناداری آزمون لون	انحراف معیار	میانگین	مقولات	متغیر
۱۰۱	/۶۹۷	/۰۰۱	۱۳/۹۴۹۹۹	۳۷/۰۲۱۷	مردان	مدیریت دانش
			۹/۴۸۱۱۲	۳۷/۹۶۴۹	زنان	

با توجه به این که مقدار معناداری آزمون لون کمتر از $0/05$ است، لذا عدم برابری واریانس‌ها را نشان می‌دهد، علاوه بر این

آزمون تی مقدار معناداری آزمون لون را کمتر از ۰۵ / نشان داده که بیانگر عدم برابری واریانس‌ها را می‌باشد، همچنین مقدار t sig بیشتر از ۰۵ / است (۴۱۱) که نشان می‌دهد تفاوت معناداری بین میانگین عوامل اجتماعی تاب‌آوری مرد و زن وجود ندارد.

سن (آزمون تحلیل واریانس یک طرفه)

آزمون آنوا نشان می‌دهد که سن بر عوامل اجتماعی تاب‌آوری اثر دارد، زیرا معنی‌داری کمتر از ۰۵ / شده است، بعبارتی سن بر مدیریت دانش تأثیرگذار است.

جدول ۱۳. خروجی آزمون آنوا برای مقایسه میانگین عوامل اجتماعی تاب‌آوری در گروه‌های سنی

مقدار معناداری	F	میانگین مجذورات آزادی	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییرات	متغیر
/۰۴۲	۲/۸۴۵	۸۱/۸۸۱	۳	۲۴۵/۶۴۲	بین گروهی	عوامل اجتماعی تاب‌آوری
		۲۸/۷۷۹	۹۹	۲۸۴۹/۰۷۶	درون گروهی	

بنابراین برای مشاهده این اختلاف بایستی از آزمون توکی استفاده شود.

جدول ۱۴. خروجی آزمون توکی برای مقایسه میانگین عوامل اجتماعی تاب‌آوری در گروه‌های سنی

گروه‌های سنی	مقدار معناداری			
	کمتر از ۲۵ سال	۲۵ تا ۳۵ سال	۳۵ تا ۴۵ سال	بالای ۴۵ سال
کمتر از ۲۵ سال	-	/۸۹	/۱۴۲	/۹۹۹
۲۵ تا ۳۵ سال	/۸۹	-	/۰۲۴	/۹۶۷
۳۵ تا ۴۵ سال	/۱۴۲	/۰۲۴	-	/۶۸۹
بالای ۴۵ سال	/۹۹۹	/۹۶۷	/۶۸۹	-

جدول نتایج حاصل از آزمون توکی نشان می‌دهد که بین گروه‌های سنی ۳۵ تا ۴۵ سال و ۲۵ تا ۳۵ سال بدلیل آن که مقدار معناداری کمتر از ۰۵ / است (۰۲۴) است بین میانگین‌های آن‌ها تفاوت وجود دارد اما برای سایر تفاوت معناداری بین میانگین عوامل اجتماعی تاب‌آوری آن‌ها وجود ندارد، چون مقدار معناداری‌شان بزرگتر از ۰۵ / است.

جدول ۱۰. خروجی آزمون آنوا برای مقایسه میانگین مدیریت دانش در گروه‌های تحصیلی

مقدار معناداری	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییرات	متغیر
/۰۰۸	۳/۶۵۹	۴۴۸/۷۰۷	۴	۱۷۹۴/۸۲۷	بین گروهی	مدیریت دانش
		۶۴۰/۱۲۲	۹۸	۱۲۰۱۸/۷۲۶	درون گروهی	

لذا برای مشاهده این اختلاف بایستی از آزمون توکی استفاده شود.

جدول ۱۱. خروجی آزمون توکی برای مقایسه میانگین مدیریت دانش در گروه‌های تحصیلی

گروه‌های تحصیلی	مقدار معناداری				
	زیر دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و بالاتر
زیر دیپلم	-	۱	/۰۳۲	/۱۶۹	/۹۶۱
دیپلم	۱	-	/۰۲۲	/۱۲۳	/۹۳۶
فوق دیپلم	/۰۳۲	/۰۲۲	-	/۸۹۴	/۷۲۴
لیسانس	/۱۶۹	/۱۲۳	/۸۹۴	-	/۹۵۸
فوق لیسانس و بالاتر	/۹۶۱	/۹۳۶	/۷۲۴	/۹۵۸	-

جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین مدیریت دانش در بین دو گروه تحصیلی فوق دیپلم با زیر دیپلم و همچنین دو گروه فوق دیپلم و دیپلم تفاوت معناداری وجود دارد بطوریکه مقدار معناداری به ترتیب برابر با ۰۳۲ / و ۰۲۲ / است که هر دوی آن‌ها کمتر از ۰۵ / می‌باشد و اما در بین سایر گروه‌های تحصیلی تفاوت معناداری وجود ندارد.

عوامل اجتماعی تاب‌آوری

جنسیت (آزمون تی)

جدول ۱۲. خروجی آزمون تی برای مقایسه میانگین عوامل اجتماعی تاب‌آوری در گروه‌های جنسی

درجه آزادی	T sig	معناداری آزمون لون	انحراف معیار	میانگین	مقولات	متغیر
۱۰۱	/۴۱۱	/۰۱۳	۶/۲۴۹	۱۴/۲۸۲۶	مردان	عوامل اجتماعی تاب‌آوری
			۴/۸۴۶	۱۵/۲۱۰۵	زنان	

تحصیلات (آزمون تحلیل واریانس یک طرفه)

جدول ۱۵. خروجی آزمون آنوا برای مقایسه میانگین عوامل اجتماعی تاب‌آوری در گروه‌های تحصیلی

مقدار معناداری	F	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع مجزورات	منبع تغییرات	متغیر
/۰۰۳	۴/۳۶۰	۱۱۶/۸۹	۴	۴۶۷/۵۶۲	بین گروهی	عوامل اجتماعی
		۲۶/۸۰۸	۹۸	۲۶۲۷/۱۵۷	درون گروهی	تاب‌آوری

از آنجا که مقدار معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ شده است، تحصیلات بر عوامل اجتماعی تاب‌آوری تأثیرگذار است، و برای مشاهده این اختلاف در بین گروه‌های تحصیلی از آزمون توکی استفاده شده که نتایج آن در جدول زیر مشاهده می‌گردد.

جدول ۱۶. خروجی آزمون توکی برای مقایسه میانگین عوامل اجتماعی تاب‌آوری در گروه‌های تحصیلی

گروه‌های تحصیلی	مقدار معناداری				
	زیر دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و بالاتر
زیر دیپلم	-	/۳۶۷	/۰۰۷	/۳۸۲	/۸۱۵
دیپلم	/۳۶۷	-	/۳۹۵	۱	/۱۸۸
فوق دیپلم	/۰۰۷	/۳۹۵	-	/۳۴۷	/۰۱۲
لیسانس	/۳۸۲	۱	/۳۴۷	-	/۱۹۶
فوق لیسانس و بالاتر	/۸۱۵	/۱۸۸	/۰۱۲	/۱۹۶	-

مقادیر معناداری در جدول فوق بیانگر این است که میانگین عوامل اجتماعی تاب‌آوری بین دو گروه زیر دیپلم و فوق دیپلم و فوق دیپلم با فوق لیسانس و بالاتر دارای تفاوت معنی‌دار است، چون مقدار آن برابر است با ۰/۰۷ و ۰/۱۲ است که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد اما در بین سایر گروه‌ها این مقدار بیشتر از ۰/۰۵ است و بیانگر عدم تفاوت معنادار بین میانگین تاب‌آوری در آن‌ها است.

نتیجه‌گیری

امروزه بلایای طبیعی و بخصوص زلزله، به بحثی جدی در سطح محلی، ملی و بین‌المللی تبدیل شده است؛ بگونه‌ای که تمامی

کشورها در این راستا نتایج پژوهش‌ها و تلاش‌های خود را در زمینه مقابله با زلزله با سایر کشورها به اشتراک گذاشته، همچنین با برگزاری همایش‌های مرتبط سعی در بروز کردن اطلاعات، رفع نیازها و بخصوص آرایه رویکردهای جدید مدیریت بلایای طبیعی دارند. تاب‌آوری بعنوان رویکردی جامع برای کاهش تلفات جانی و مالی مطرح شد، بطوریکه امروزه کشورهای پیشرو در زمینه بلایای طبیعی با درک این ضرورت، توان خود را در تاب‌آور ساختن جوامع خویش بکار گرفته‌اند. دانش و آگاهی یکی از مقوله‌هایی است که در تاب‌آور ساختن جوامع نقش بسزایی ایفا می‌کند. بدین صورت که با افزایش سطح دانش افراد و اجتماعات محلی در زمینه زلزله، با آموزش‌های مورد نیاز در سطوح محلی، می‌توان افراد مذکور را برای مقابله با زلزله، تاب‌آور ساخت و با این روند، توسعه پایدار را در پیش گرفت.

نتایج حاصل از آزمون فرضیات تحقیق رابطه مثبت و معنادار را بین مدیریت دانش مرتبط با زلزله و عوامل اجتماعی تاب‌آوری نشان داد. علاوه بر این فرضیات فرعی (رابطه میان کسب دانش، ذخیره دانش، تسهیم دانش و کاربرد دانش با عوامل اجتماعی تاب‌آوری) نیز رابطه مثبت و معنادار را تأیید کردند. که این نتایج با نتایج حاصل از تحقیق گودوین و همکاران (۲۰۱۳) همخوانی دارد. همچنین نتایج حاصل از مقایسه میانگین متغیرهای تحقیق با کمک آزمون‌های تی، آنوا و توکی نشان داد که میانگین مدیریت دانش و عوامل اجتماعی تاب‌آوری در بین گروه‌های جنسی تفاوت ندارد اما در بین گروه‌های سنی و تحصیلی تفاوتی معنادار وجود دارد.

با توجه به نتایج بدست آمده از این تحقیق می‌توان گفت که برای ارتقای تاب‌آوری اجتماعی، باید به موضوع دانش و مدیریت آن توجه جدی گردد و با تحقق این امر شاهد آگاهی و آمادگی ذهنی مردم و بدنبال آن کاهش خسارات و تلفات ناشی از زلزله در جوامع شهری باشیم. برای این منظور به سازمان‌ها و مراکز متولی مدیریت بحران؛ در رأس آن‌ها سازمان مدیریت بحران کشور، مراکز مطالعاتی و مدیریت بحران و هلال احمر، پیشنهاد می‌شود که با پوشش بیشتر برنامه‌های آموزشی و دانش‌افزایی جوامع محلی، تاب‌آوری اجتماعی ساکنین محلات را ارتقا دهند. در این ارتباط

ذکر چند نکته حایز اهمیت است:

- جلب مشارکت محلی از طریق آگاه‌سازی در خصوص مزایای شرکت در کلاس‌های آموزشی
- کلاس‌های آموزشی متناسب با ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی و محیطی منطقه مورد نظر باشند.
- افزایش حس مسئولیت‌پذیری از طریق تفویض اختیار به داوطلبان در سطح محلی
- با توجه به مدت زمان کلاس‌های آموزشی، آزمون‌های دوره‌ای به منظور اطمینان از ارتقای سطح دانش افراد برگزار گردد.
- تعیین شوراییار برای هر محله بمنظور هماهنگی بین ساکنین با مسئولین برگزاری کلاس‌های آموزشی، تسریع امور و همچنین تسهیم آموزش‌های دریافتی به سایر ساکنین.
- همچنین به محققین برای انجام پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود که:
- بررسی رابطه میان مدیریت دانش مرتبط با زلزله و تاب‌آوری اجتماعی در سایر جوامعی که از پتانسیل زلزله‌خیزی بالایی برخوردارند.
- در نظر گرفتن سایر ابعاد تاب‌آوری (اقتصادی، نهادی، کالبدی-محیطی).

تشکر و قدردانی

در پایان نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از همکاری ریاست محترم مرکز مطالعات و مدیریت بحران کرمان و مسؤل برگزاری کلاس‌های آموزشی، جناب آقای مهندس علوی و سرکار خانم شکیبای و همچنین از زحمات جناب آقای حیدری؛ شوراییار محترم محله سرآسیاب کرمان به جهت انجام این تحقیق، تشکر و قدردانی نمایند.

منابع

منابع فارسی

اخوان، پیمان؛ درویش زاده، مریم؛ (۱۳۹۰)، "ارایه چارچوب مدیریت بحران مبتنی بر مکاتب مدیریت دانش ایرل در بحران زلزله"، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشگاه علوم و فناوری ارتباطات ایران، ۲۷، (۱)، صفحه‌ی ۱۷۰-۱۴۳
http://jipm.irandoc.ac.ir/browse.php?a_id=1745&sid=1&slc_lang=fa

اللهی، صفورا؛ رستگار، عباس‌علی؛ شفیعی‌نیک‌آبادی، محسن؛ (۱۳۹۳): "بررسی تأثیر قابلیت‌های فرایندی مدیریت دانش بر عملکرد نوآوری با اثر میانجی نوآوری در سازمان‌ها با فناوری پیشرفته؛ فصلنامه مدیریت توسعه فناوری، سال اول، شماره ۴، صفحه‌ی ۱۲۸-۱۰۵
http://jtdm.irost.ir/article_109_0.html

پورطاهری، مهدی؛ سجاسی قیداری، حمداله؛ صادقلو، طاهره؛ (۱۳۹۰): "ارزیابی تطبیقی روش‌های رتبه‌بندی تکنیک مخاطرات محیطی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: استان زنجان)؛ پژوهش‌های روستایی، سال دوم، شماره سوم، صفحه‌ی ۵۴-۳۱
<http://fa.journals.sid.ir/ViewPaper.aspx?id=149763>

جعفری، مرتضی؛ (۱۳۹۳): "چالش‌های برنامه‌های کاهش خطرپذیری حوادث و تاب‌آوری؛ ششمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت جامع بحران، تهران؛ http://www.civilica.com/Paper-INDM06-INDM06_050.html

خمسه، عباس؛ قضاتی، حمید؛ (۱۳۹۳): "ارزیابی عملکرد مدیریت دانش در صنعت تولید تجهیزات سنگین و ارایه راهکارهای بهبود؛ اولین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد، حسابداری، مدیریت و علوم اجتماعی، رشت؛ http://www.hepcoir.com/_Hepcoarak/documents/Article-%20knowledge%20managment.pdf

رضایی، محمدرضا، (۱۳۹۲)، "ارزیابی تاب‌آوری اقتصادی و نهادی جوامع شهری در برابر سوانح طبیعی (مطالعه موردی: زلزله‌ی محله‌های شهر تهران)؛ دوفصلنامه علمی پژوهشی مدیریت بحران، ۲، (۱)، صفحه‌ی ۳۶-۲۵
http://www.joem.ir/article_3780_e30e48f96c357ae415171b272cda6615.pdf

رفعیان، مجتبی؛ رضایی، محمدرضا؛ عسگری، علی؛ پرهیزکار، اکبر؛ شایان، سیاوش؛ (۱۳۹۰): "تبیین مفهومی تاب‌آوری و شاخص‌سازی آن در مدیریت سوانح اجتماع محور CBRDM؛ فصلنامه مدرس علوم انسانی، ۱۵، (۴)، صفحه‌ی ۴۱-۲۰
http://hsmasp.modares.ac.ir/article_3217.html

رمضان‌زاده‌لبسویی، مهدی؛ بدری، سید علی؛ (۱۳۹۳): "تبیین ساختارهای اجتماعی-اقتصادی تاب‌آوری جوامع محلی در برابر بلایای طبیعی با تأکید بر سیلاب (مطالعه موردی: حوضه‌های گردشگری چشمه کیله تنکابن و سردآبرود کلاردشت)؛ فصلنامه علمی پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران، سال دوازدهم، شماره ۴۰، صفحه‌ی ۱۳۱-۱۰۹
<http://fa.journals.sid.ir/JournalListPaper.aspx?ID=49397>

صالحی، اسماعیل؛ آقابابایی، محمدتقی؛ سرمدی، هاجر؛ فرزادبهباش، محمدرضا؛ (۱۳۹۰): "بررسی میزان تاب‌آوری محیطی با استفاده از مدل شبکه‌ی علیت؛ مجله محیط‌شناسی، شماره ۵۹، سال ۳۷، صفحه‌ی ۱۱۲-۹۹
http://www.sid.ir/fa/VEWSSID/J_pdf/50813905910.pdf

عدلی، فریبا؛ (۱۳۸۴): "مدیریت دانش حرکت به فراسوی دانش؛ انتشارات فراشناختی اندیشه، چاپ اول، تهران

عزمی، آئیژ؛ میرزایی‌قلعه، فرزاد؛ درویشی، سبأ؛ (۱۳۹۴): "جایگاه دانش بومی در مدیریت مخاطرات طبیعی در روستاها (مطالعه موردی: دهستان شیرز، شهرستان هرسین)؛ فصلنامه جغرافیا و مخاطرات طبیعی؛ سال چهارم، شماره ۱۳، صفحه‌ی ۳۹-۲۳
<http://geoeh.um.ac.ir/index.php/geo/article/view/35128>

کریستانی سنوریانته، دیوید اماراتونگا، شامیندا پاتیراژ؛ (۲۰۱۲): "کاربرد مدیریت دانش در کنترل و مدیریت سوانح: شناسایی عوامل کلیدی

منابع انگلیسی

- Brigit Maguire and Patrick Hagan, (2007), "Disasters and communities: understanding social resilience". The Australian Journal of Emergency Management, Vol. 22 No. 2. Pp 16- 20, <http://search.informit.com.au/documentSummary;dn=839750155412061;res=IELHSS>
- Erik Go´mez-Baggethun , Victoria Reyes-García, Per Olsson, Carlos Montes. (2012). "Traditional ecological knowledge and community resilience to environmental extremes: A case study in Don˜ana, SW Spain". Global Environmental Change, vol 22 : 640–650, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959378012000246>
- Evely, A.C., Fazey, I., Stringer, L.C., Reed, M.S., (2012). "Designing knowledge exchange for resilience: how people view and conduct knowledge matters". Sustainable Learning Working Paper Series No.2, [online] URL: <http://sustainable-learning.org/workingpapers/newworking->
- Godwin, Ikpe. Umoh, Edwinah Amah, (2013), "Knowledge Management and Organizational Resilience in Nigerian Manufacturing Organizations", Developing Country Studies, Vol.3, No.9: 104- 120, <http://www.iiste.org/Journals/index.php/DCS/article/view/7609>
- Gold, A. H., Malhortra, A., & Segars, A. H. (2001). Knowledge management: An organizational capabilities perspective. Journal of Management Information System, 18 (1), 185-214. <http://public.kenan-flagler.unc.edu/faculty/malhortra/kmjmis.pdf>
- Gupta A. & J. McDaniel, (2002), "Creating Competitive Advantage by Effectively Management Knowledge: a Framework for Management Knowledge", Journal of Management Knowledge Practice, October. Available From: <http://www.tlance.com/article39.htm>.
- Seneviratne, TKK, Amaratunga, RDG, Haigh, RP and Pathirage, CP (2010), *Knowledge management for disaster resilience: Identification of key success factors*, in: CIB 2010, 10th - 13th May 2010, University of Salford. <http://usir.salford.ac.uk/id/eprint/9759>
- Victoria Reyes-García, Laura Aceituno-Mata, Laura Calvet-Mir, Teresa Garnatje, Erik Go´mez-Baggethun, Juan J. Lastra, Ricardo Ontillera, Montserrat Parada, (2014). "Resilience of traditional knowledge systems: The case of agricultural knowledge in home gardens of the Iberian Peninsula", Global Environmental Change, Vol 24 : 223–231. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959378013002306>
- موفقیت؛ دانشکده ساخت محیط، دانشگاه سالفورد؛ ترجمه: حجتی، حمید؛ کلاتری، محسن؛ (۱۳۹۰)؛ فصلنامه دانش پیشگیری و مدیریت بحران، ۱، (۲)، صفحه‌ی ۲۹۹–۲۷۶؛ <http://www.magiran.com/magtoc.asp?mgID=6474&Number=2>
- کمیته دایمی بازنگری آیین نامه طراحی ساختمان‌ها در برابر زلزله، (۱۳۹۳)؛ "آیین نامه طراحی ساختمان‌ها در برابر زلزله استاندارد ۲۸۰۰"؛ چاپ اول، ویرایش ۴، نشر مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی، تهران
- محمدی، جواد؛ حسینی، سید شایان؛ طیبی، عیسی؛ نظریان، نازنین؛ (۱۳۹۳)؛ "بررسی رابطه اجزای مدیریت دانش و هوش سازمانی در دانشگاه پیام نور استان مازندران"؛ کنفرانس بین‌المللی توسعه و تعالی کسب و کار اقتصاد و مدیریت، http://www.civilica.com/Paper-ICBDE01-ICBDE01_309.html
- مطهری، زینب السادات، بهتاش، فرزاد، (۱۳۹۴)، "تبیین اجتماع محوری در مدیریت بحران با تأکید بر زلزله، گزارش شماره ۳۰۷"، مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران؛ <http://rpc.tehran.ir/%D8%AE%D8%AF%D9%85%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D8%B1%DA%A9%D8%B2/%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%B4%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D8%B1%DA%A9%D8%B2/Article-View-Publications/ArticleId/12111>
- موسوی، محمد؛ میربلوک، مهدی؛ (۱۳۹۲)؛ "بررسی عوامل مؤثر بر آمادگی کارکنان برای پذیرش سیستم مدیریت دانش"؛ فصلنامه مدیریت سازمان‌های دولتی، سال اول، شماره ۲، صفحه‌ی ۸۸–۷۲؛ http://journals.pnu.ac.ir/article_477_110.html
- وزین، نرگس؛ (۱۳۸۶)؛ "نقش دانش بومی و نوین در کاهش آسیب‌های محیطی در روستاها (مطالعه موردی: بخش خورش رستم)"؛ مجله رشد آموزش جغرافیا، ۲۱، (۴)، صفحه‌ی ۳۷–۳۰. <http://www.ensani.ir/storage/Files/20120507090903-3095-124.pdf>
- نادی، محمدعلی؛ بختیار نصرآبادی، حسنعلی؛ فرهنگدپور، مریم؛ (۱۳۸۹)؛ "تحلیل رابطه بین ابعاد مدیریت دانش و سطوح یادگیری سازمانی در بین اعضا هیأت علمی دانشگاه اصفهان"؛ فصلنامه علوم تربیتی، سال سوم، شماره ۱۱، صفحه‌ی ۱۳۰–۱۰۷؛ <http://fa.journals.sid.ir/ViewPaper.aspx?id=171621>
- نیکمردنمین، سارا؛ برک‌پور، ناصر؛ عبدالهی، مجید؛ (۱۳۹۳)؛ "کاهش خطرات زلزله با تأکید بر عوامل اجتماعی رویکرد تاب‌آوری؛ نمونه موردی: منطقه ۲۲ تهران"؛ فصلنامه مدیریت شهری، ۳۷، (۱۳)، صفحه‌ی ۳۴–۱۹؛ <http://fa.journals.sid.ir/ViewPaper.aspx?id=247803>